

בכבודם לקום מפניו. והנו לאו רבנן. ולכן אין ראוי להם אפילו מעט גאות, ולכן קמו מפניו - בתמי', והלא קיי"ל דת"ח ורבנן שבבבל עומדים זה מפני זה (ב"מ ל"ג).

ועפ"ז יובן נמי דהאיך אמר רבא בלשון הנו רבנן. והלא קיי"ל (סנהדרין ק') דלשון הני רבנן, הוא גנאי לת"ח, ולהנ"ל ניחא. כי עתה דהקפיד עליהם על מה שלא עשו כהלכה וכדת לקום מפניו מצד דת"ח שבבבל וכו'. לכן כינה אותם בלשון הנו רבנן. (ועי' בפ"ג דשבת (דמ"ו) איקפד רבא בעא לצעורי וכו' ע"ש).

★★

בגמ': ת"ח צריך שיהא בו א' משמונה בשמינית כו' רב הונא ברי' דרב יהושע אמר ומעטרא ל' כסאסא לשיב"תא.

במשך חכמה (במדבר יד, יח) מבאר על פי זה הא דאיתא ברא השנה (י"ז ע"א) נושא עון ועובר על פשע, למי נושא עון למי שעובר על פשע. והגמ' מביא מעשה ברב הונא ברי' דרב יהושע שחלה, נכנס רב פפא לדרוש בשלומו ראה שהוא מאוד חלש, אמר לאנשי הבית תכינו לו תכריכים, לסוף הבריא ורב פפא התבייש להתראות אתו. אח"כ פגשו ואמר לו איך הבראת, א"ל באמת הייתי עומד למות, אלא שהקב"ה אמר לבית דין שלמעלה "הואיל ולא מוקים במילי", לא תקימו בהדי'.

וביאור הענין שאף שרב הונא ברי' דרב יהושע גופי' סובר כאן שמותר לו לתלמיד חכם להתגאות שמונה שבשמינית, מ"מ הוא עצמו הי' מותר גם על קורטוב זה. וכיון שהוא הי' עושה חסד ורחמים יותר מן הדין, לכן מדה כנגד מדה ריחמו עליו מן השמים יותר מאשר הי' מגיע לו, והוסיפו לו על שנותיו.

★★

בגמ': לא מיני' ולא מקצתי'.

במשך חכמה פ' וילך (ל"א י"ז) ביאר בארוכה מש"כ הרמב"ם (פיהמ"ש אבות פ"ד מ"ד) שבכל המדות והענינים הדרך הממוצע, שלא להיות קיצוני לא לצד זה ולא לצד זה הוא הטוב ביותר, חוץ ממדת הגאווה שבוה צריך לנטות עד קצה האחרון, וכמו שאמרנו הכא לא מיני' ולא מקצתי', והיינו

מהמחבר ספר ערבי נחל, על דברי הגמרא בגיטין (נ"ו). א"ר יוחנן ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו.

והקשה הגאון בעל ערבי נחל אם רבי זכריה בן אבקולס דחה את הקרבן משום דשדא ביה מומא בניב שפתים ואמרי לה בדוקין שבעין, מה ענוותנות שייכת לכאן.

ותירין, דאיתא בסוטה (דף ה.). א"ר חייא בר אשי רב ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית וכו' א"ר נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתיה, מי זוטרי דכתיב ביה (משלי ט"ז, ה) תועבת ה' כל גבה לב. וצריך להבין במה פליגי, ויש לומר דפליגי בלשון כל, דר' חייא סבר כל-כולו משמע, אם כן ת"ח לכבוד תורתו צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית, ור' נחמן סבר כל - אפילו מקצתו משמע, אם כן ס"ל לא מינה ולא מקצתיה, עיין שם עוד.

★★

הגה"ח ר' יוסף מנדלקורן ז"ל בהגהותיו שבלי הלקט בסו"ס ויצבור יוסף (לאות כא) מביא דברי הגמ' (קדושין לב): רבא משקי בי הילולא דברי' ודלי ליה כסא לרב פפא ור"ה בריה דר' יהושע וקמי מקמיה, לר' מארי ולרב פנחס וכו' ולא קמו מקמיה, איקפד ואמר הנו רבנן והנו לאו רבנן. ותו, ר' פפא הוי משקי וכו' ולא קמו מקמיה ואיקפד, אפ"ה הידור מיעבד ל' בעי. ופי' רש"י ז"ל לנוע מעט כאילו רוצה לעמוד בפניו עי"ש. ועי"ש בר"ן ז"ל בזה. והנה לכאורה תירוץ הגמ' דהקפידו רק על ההידור, צ"ב, והלא אם יכולים למחול על כבודם לענין קימה ה"ה דהיו להם למחול גם על ההידור האמור, ועלה דעתי בזה דאולי אפ"ל לכאורה דמה שהקפיד רבא בזה, הוא ג"כ לצד דלשיטתו אזיל (סוטה ה') דבשמתא דלית ביה שמונה שבשמינית, דהיינו מעט גסות. וא"כ אי אפשר למחול גם על זאת. והנה עפ"ז יתפרש לדברי רבא, דבעת שהקפיד על רב מארי ורב פנחס, על מה שלא קמו מפניו. אמר הנו רבנו והנו לאו רבנן - בתמי' ע"ש. דאפ"ל דרבא אזיל בזה לשיטתו דבשמתא דלית ביה וכו"ל. (ועי' בפ"ז דנדרים (ד' נ"ה) דר' יוסף אמר ל' לרבא, לא תיתיב אכרעך וכו'. ועיין שם בר"ן דנתכון רב יוסף להזהיר לרבא שיהא שפל רוח ביותר. ועי"ש ברש"י ז"ל ד"ה לא תיתיב). ומשו"ה אמר הנו רבנן, היינו דמצד שמיני שבשמינית, לא רצו לזלזל